

Organisation which deals with pre-competitive R&D through collaboration between the academic world and industry [4, p. 16].

The role of the field of education and science in ensuring sustainable economic growth and modernization of the economy in the developed economies is growing significantly. Areas of application of public-private partnership are gradually expanding – from the implementation of infrastructure projects to the sphere of research and development and introduction of innovations.

Література:

1. Бутенко Н. В. Конкурентні переваги ефективних взаємовідносин суб'єктів підприємництва як основа економічного розвитку України / Н. В. Бутенко, О. Л. Терещенко // Проблеми економіки. – 2016. – № 4. – С. 176-182.
2. Бутенко, Н. В. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки на засадах партнерства [Текст] / Наталія Василівна Бутенко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет ; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 1. – С. 36-42.
3. Шотік Т.М. Інноваційні інфраструктури країн світу / Т.М. Шотік // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». – 2010. – № 669. – С. 327-334.
4. García A. ERAWATCH Country Reports 2012: Israel / Abraham García. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. – 29 p.

Чорногор В.Ю.

студентка групи гр. АДМ-16М-2

Заярнюк О.В.

кандидат економічних наук, доцент,

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

КЛАСТЕРНІ ІНІЦІАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Однією з форм побудови економічних відносин у виробничій сфері, ефективність якої доведена міжнародною практикою застосування, є формування кластерних об'єднань організацій. Процеси кластеризації національних і регіональних економік є інструментом економічного зростання і підвищення їх конкурентоспроможності.

Піднесення інтересу до створення кластерних об'єднань в Україні пов'язане із певними особливостями їх функціонування, а саме: можливістю мобілізації наявних ресурсів виробничо-технологічної, наукової та освітньої інфраструктури для успішної реалізації спільних проектів учасниками кластера, що стимулюють територіальний соціально-економічний розвиток.

Значний внесок у розвиток кластерної теорії здійснили такі зарубіжні вчені, як М. Енрайт [10], М. Портер [5] та ін. Особливості та проблеми кластеризації розглядають у своїх працях такі вітчизняні науковці, як М. Войнаренко [1], В. Геєць [2], Р. Глушаниця [3], С. Соколенко [7], О. Левченко [11], О. Ткачук [11], І. Царенко [11], О. Сторожук [8], О. Заярнюк [8], та ін. Однак попри наявність значної кількості досліджень учених, присвячених проблемам формування і розвитку кластерів, питання ролі кластерних ініціатив у забезпеченні економічного розвитку регіонів України залишаються актуальними.

Аналіз джерел економічної літератури засвідчив, що на сьогодні господарська практика виробила два типи регіональної кластерної політики за способом ініціювання та

організації: «зверху донизу» і «знизу вгору» [6]. Перший підхід є більш поширеним. Він порівняно легкий і передбачає максимальну віддачу від витрачених ресурсів. Однак він більше забезпечує формалізацію, ніж якісне наповнення кластерних ініціатив.

Підхід «зверху донизу» (*Top-Down*) передбачає розробку загальної стратегії стосовно забезпечення функціонування бізнесу та приватного підприємництва, розвитку інноваційних альянсів з університетами; залучення талантів, розвиток експорту та міжнародних зв'язків, регіональний брендинг.

На відміну від попереднього, підхід «знизу вгору» (*Bottom-Up*) є більш цілеспрямованим. Він ґрунтується на використанні конкурентних переваг регіону і при вдалій реалізації забезпечує основу для динамічного розвитку регіональної економіки. Роль держави, при цьому, полягає у забезпеченні співфінансування кластерних проектів та підтримці кластерної ініціативи.

На сьогоднішній день в Україні функціонують близько 30 кластерів, що створені без підтримки держави, тобто за методом «знизу вгору». Найуспішнішими серед них є Львівський ІТ Кластер (м. Львів) [9]; Харківський енергетичний кластер [4]; швейний, туристичний, будівельний та харчовий кластери Хмельницької області, харчовий (виращування пекінської капусти) та швейний (пошиття весільних суконь) – Чернівецької області [9]; туризму та декоративного стилю – Івано-Франківської області; винний кластер Одеської області [6].

На жаль, Кіровоградська область не належить до числа регіонів, що досягли успіху у реалізації кластерних ініціатив. Тим часом, на наш погляд, в області існують передумови для створення і розвитку агропромислового кластера (з урахуванням його важливої ролі в економіці Кіровоградської області). Проведений нами з метою оцінки передумов формування агропромислового кластера SWOT-аналіз АПК області наведено в табл. 1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз агропромислового комплексу Кіровоградської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
- сприятливі природно-кліматичні умови (висока родючість ґрунтів та помірно-континентальний клімат); - розвиненість транспортної інфраструктури регіону (географічно м. Кропивницький розташоване на оптимальній відстані до обласних центрів: Черкас, Вінниці, Полтави, Дніпра, Миколаєва, Одеси); - високорозвинене сільськогосподарське виробництво; - забезпеченість кваліфікованими кадрами.	- фінансові обмеження та висока вартість кредитних ресурсів; - обмеженість інформації про ринки збуту і нормативно-правові документи про нові технології; - нерозвиненість інноваційної інфраструктури, коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між підприємствами, ЗВО, індивідуальними підприємцями, органами державного управління, громадськими організаціям; - високий рівень зносу основних засобів підприємств.
Можливості	Загрози
- впровадження на підприємствах АПК інноваційних технологій з переробки сільськогосподарської продукції; - створення коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між підприємствами, ЗВО, індивідуальними підприємцями, органами державного управління, громадськими організаціям.	- несприятливі погодні умови; - поява нових конкурентів (в тому числі іноземних) і втрата ринкових позицій; - зростання енерговитратності виробництва в умовах збереження високих цін на енергоносії; - деструктивні демографічні процеси, особливо в сільській місцевості.

Джерело: складено авторами.

Як показує вітчизняна практика формування кластерів, першим і найважливішим чинником початку кластерних процесів є наявність у регіоні щонайменше одного ініціативного лідера, який може спонукати інших до співробітництва між наявними на цій території конкурентами, і, що дуже важливо, співпраці між бізнесом, наукою, освітою та владою – тобто стати координатором діяльності з перетворення кластерних ініціатив у діючий кластер. Таким лідером може бути фізична або юридична особа – бізнес-структура, місцеві органи влади або бюджетні установи, наукова структура, університет, громадська організація.

Загалом для генерування і реалізації кластерних ініціатив в області слід подолати існуючі перешкоди: відсутність механізмів методичної, інформаційно-консультаційної та навчальної підтримки розвитку кластерів; відсутність необхідної координації діяльності *місцевих органів державної влади і місцевого самоврядування*, об'єднань зусиль підприємців щодо реалізації кластерних ініціатив; обмеженість інструментів фінансової підтримки кластерних проектів з бюджетних джерел.

За умов подолання зазначених перешкод формування і реалізація кластерних ініціатив сприятиме прискоренню в регіоні економічних процесів, заснованих на інноваціях; підтримці розвитку пріоритетних галузей економіки; збільшенню обсягу іноземних інвестицій і технологічного трансферу; покращенню вільного обміну інформацією та знаннями та зміцненню кадрового потенціалу; появі нових видів діяльності та доступу на нові ринки збуту; підвищенню конкурентоспроможності не тільки учасників кластера, але й конкурентоспроможності регіону загалом.

Література:

1. Войнаренко М. П. Кластерні моделі об'єднання підприємницьких структур у туристичній галузі та сфері розваг / М.П. Войнаренко // Вісник ДІТБ. – 2007. - №11. – С. 13-19.
2. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
3. Глушаниця Р.В. Кластерний принцип формування міжнародних стратегічних альянсів [Текст] / Р.В. Глушаниця // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 3. – С. 38–43.
4. Игнатьев С. Кому нужны кластеры в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biz.nv.ua/experts/ignatyev_s/komu-nuzhny-klastery-v-ukraine-1275343.html
5. Портер М. Конкуренция / М. Портер; [Пер. с англ.]. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
6. Посібник з кластерного розвитку: Послуги з підтримки МСП в пріоритетних регіонах. EuropeAid/121495/C/SV/UA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf>
7. Соколенко С.І. Проблеми і перспективи посилення конкурентоздатності економіки України на основі кластерів [Текст] / С.І. Соколенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. праць / НАН України / відп. ред. Є.І. Бойко. – Львів: Вид-во ІРД. – 2008. – Вип. 3 (71). – С. 18–30.
8. Сторожук О.В. Передумови формування інноваційного кластера в регіоні / О.В. Сторожук, О.В. Заярнюк // Наукові праці Центральноукраїнського національного технічного університету: Економічні науки. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – Вип. 32. – С. 69-78.
9. Хім'як О. Українську економіку врятовують кластери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/ukrayinsku_ekonomiku_vryatuyut_klasteri_n1419309
10. Enright M. J. Survey on the Characterization of Regional Clusters: Initial Results. Working Paper // Institute of Economic Policy and Business Strategy: Competitiveness Program University of Hong Kong. 2000. 21 p.
11. Levchenko O. The Impact of Cluster Development on the Countries' National Competitiveness / O. Levchenko, O. Tkachuk, I. Tsarenko // Science and Education a New Dimension (Index Copernicus)

